

**INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE
AL ACADEMIEI DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U:343.123 (043.2)

STADNIȚKI Lilia

**TRIBUNIILE PROCURORULUI LA EXAMINAREA ÎN
PRIMA INSTANȚĂ A CAUZELOR PENALE**

**Specialitatea științifică:
554.03 – Drept procesual penal**

Autoreferatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2016

Teza de doctorat a fost elaborată în cadrul Centrului de Cercetări Juridice al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei.

Conducător științific:

OSOIANU Tudor, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

1. **DOLEA Igor**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. **VIZDOAGĂ Tatiana**, doctor în drept, conferențiar universitar

Componența Consiliului științific specializat:

1. **GHEORGHITĂ Mihail, președinte**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. **BERLIBA Viorel, secretar științific**, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar
3. **CUȘNIR Valeriu**, doctor habilitat în drept, profesor universitar,
4. **BRÎNZA Sergiu**, doctor habilitat în drept, profesor universitar,
5. **ROMAN Dumitru**, doctor în drept, conferențiar universitar,
6. **GUȚANU Eugen**, doctor în drept, conferențiar universitar.

Susținerea va avea loc la **28 ianuarie 2017**, ora **10.00**, în ședința Consiliului științific specializat 18 554.03 - 02 din cadrul Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei (mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfint, 1, auditoriul 408).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Academiei de Științe a Moldovei și pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expedit la **“23” decembrie 2016**.

Secretar științific al
Consiliului științific specializat,
dr. hab. în drept, conf. univ.

_____ **BERLIBA Viorel**

Conducător științific,
dr. în drept, conf. univ.

_____ **OSOIANU Tudor**

Autor:

_____ **Stadnițki Lilia**

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Integrarea europeană reprezintă un obiectiv strategic al politicii externe și interne a Republicii Moldova, menit să asigure crearea pe plan intern a unui sistem de securitate, stabilitate și prosperitate, guvernat de valorile democratice și respectul față de drepturile omului și libertățile fundamentale. UE și societatea civilă au calificat, de mai multe ori, drept insuficiente eforturile de integrare europeană întreprinse de autoritățile Republicii Moldova. Același calificativ a fost atribuit și reformelor întreprinse de Republica Moldova în sectorul justiției, acestea fiind considerate ca sporadice, lipsite de finalitate și neavând la bază o concepție sau o strategie bine conturată. În acest context, pentru realizarea aspirațiilor de integrare europeană, Republica Moldova își propune să depună eforturi conjugate în vederea realizării reformelor în domeniul justiției prin promovarea unor politici sistemice, durabile și coerente [7].

Astfel, în 2011, a fost elaborată Strategia de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016. Obiectivul general al prezentei Strategii este edificarea unui sector al justiției accesibil, eficient, independent, transparent, profesionist și responsabil față de societate, care să corespundă standardelor europene, să asigure supremația legii și respectarea drepturilor omului și să contribuie la asigurarea încrederii societății în actul de justiție [7].

Activitatea Guvernului Republicii Moldova este în ultimele decenii în mare parte orientată nu numai spre integrarea europeană, dar și spre afirmarea principiilor democratice a societății, prosperitatea și bunăstarea statului nostru. În acest sens, în fiecare dintre Programele de activitate a Guvernului RM ca o prioritate a fost inclusă reforma organelor de justiție, procuraturii, inclusiv.

În legătură cu aceasta, **actualitatea temei de cercetare** este determinată de necesitatea de analiză a procesului de punere în aplicare a reformei de justiție, cu siguranță care necesită punerea în aplicare a cercetărilor științifice fundamentale în doctrina națională, inclusiv și în domeniul dreptului procesual penal. Lacunele identificate în cadrul analizei legislației privind reglementarea participării procurorului la judecata în prima instanță, precum și având în vedere faptul că, în cadrul reformei judiciare, inclusiv reforma organelor procuraturii, nu se detalizează procesul de îmbunătățire a instituției de realizare a atribuțiilor procurorului în procesul penal, determină **importanța cercetării prezente.**

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare.

Problema participării procurorului la judecata în prima instanță nu este un obiect nou al investigațiilor științifice. În doctrină există atât cercetări complexe ale acestei instituții, cât și studii care tratează anumite elemente ale acesteia, purtând, în ansamblul lor, un caracter fundamental. Cercetările științifice din acest domeniu existente în Republica Moldova nu elucidează pe deplin anumite elemente ale instituției cercetate de noi, și, drept urmare, ansamblul și corelația dintre acestea. Astfel, sunt insuficient cercetate, în opinia noastră, asemenea subiecte ca: scopul și funcțiile procurorului în instanța de fond, coraportul dintre statutul de drept și statutul procesul a procurorului, fragmentar este prezentată problema renunțării procurorului la învinuire.

Baza teoretică a studiului efectuat au devenit lucrările științifice atât a contemporanilor, cât și rezultatul gândirii științifice, formată în secolele anterioare. La baza lucrării au stat lucrările științifico-didactice: T. Vizdoagă, A. Airapetean, L. Arseni, E. Covalenco, I. Dolea, E. Eșanu, V. Holban, V. Gribincea, N. Kiseev, D. Milușev, I. Odajiu, T. Osoianu, D. Roman, V. Rusu, I. Serbinov, P. Ursache (Republica Moldova), Gh. Antoniu, P. Buneci, D. Lupașcu, A. Lorincz, D. Magherescu, T. Mrejeru, Gh. Mateuș, I. Neagu, Gh. Teodoru, M. Udrioiu, N. Volonciu, Vintilă Dongoroz (România), A. V. Lapkin, V. V. Luțik, M. Stefanciuk, (Ukraina), A. V. Agabaeva, A. R. Belkin, A. V. Gorieanov, Z. Ș. Gataullin, I. Demidov, N. N. Dupak, N. P. Kirillova, V. F. Kriukov, Iu. E. Leveev, H. A. Lupinscaia, V. M. Savițchii, M. S. Strogovici, I. V. Saușkina, A. A. Tușev, V. G. Ulianov, F. M. Iagofarov (Federația Rusă) și altele.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul cercetării constă în *analiza științifică complexă a concepțiilor doctrinare și a jurisprudenței, precum și a normelor procesual - penale privind realizarea atribuțiilor procurorului la examinarea în primă instanță a cauzelor penale pentru a evalua eficiența și a constata oportunitatea de perfecționare a acestora.*

În contextul realizării scopului propus au fost conturate următoarele obiective:

- analiza situației în domeniul cercetării atribuțiilor procurorului la examinarea în primă instanță a cauzelor penale;
- studierea conceptelor cu referire la analiza situației în domeniul ”*acuzatie*”;
- identificarea și analiza scopului și funcțiilor procurorului;
- elucidarea esenței statutului procesual al procurorului în procesul penal;
- conturarea rolului procurorului în ședința preliminară;

- cercetarea atribuțiilor procurorului în partea pregătitoare a ședinței de judecată în primă instanță;
- analiza susținerii de către procuror a acușării de stat în procesul cercetării judecătorești;
- examinarea dezbaterilor judiciare în contextul participării acuzatorului de stat;
- detalizarea temeiurilor și modalităților de modificare a învinuirii în ședința de judecată;
- realizarea analizei complexe a instituției de renunțare la învinuire;
- elaborarea propunerilor științific-întemeiate privind perfecționarea legislației în vigoare în domeniul reglementării participării procurorului la judecată în primă instanță.

Metodologia cercetării științifice se bazează pe utilizarea unui șir de metode științifice de cunoaștere. În special, în cadrul realizării prezentei cercetări au fost utilizate astfel de metode științifice generale precum: metoda dialectică, formal-logică, analiza, sinteza, generalizarea, clasificarea, inducția, deducția etc. Pe lângă metodele științifice generale au fost utilizate metodele științifice specifice, și anume: sistematică, comparativă, analiza teoretico-juridică, descriptiv-comparativă, empirică și statistică. În prezenta lucrare au fost studiate 151 de sentințe emise de instanțele de judecată din orașele Comrat, Taraclia, Ceadâr-Lunga, din sectoarele Botanica, Râșcani, Ciocana. Cu ajutorul acestor metode, în principiu, poate fi studiată instituția de exercitare a atribuțiilor procurorului în cadrul examinării în fond a cauzelor penale în coraport și în interdependență cu alte instituții și direcții ale activității procurorului în procesul penal.

Noutatea și originalitatea științifică se datorează faptului că teza reprezintă o cercetare fundamentală de pionerat în Republica Moldova a instituției participării procurorului la judecata în primă instanță. În lucrare sunt abordate unele dintre cele mai controversate aspecte legate de problemele realizării atribuțiilor procurorului la examinarea în fond a cauzelor penale, fiind invocată opinia proprie, inclusiv: poziția autorului în ceea ce privește scopul și funcțiile procurorului la judecata în primă instanță; se formulează noțiunea de ”acușare”; se argumentează corelația statutului procesual și statutului de drept a procurorului la judecata în primă instanță pe baza de sinteză și analiză a teoriilor și a abordărilor științifice existente; au fost elaborate propuneri privind perfecționarea C. pr. pen. RM, ce reglementează activitatea procurorului în cadrul susținerii acușării de stat în ședința de judecată.

Problema științifică importantă soluționată constă în *conceptualizarea* instituției atribuțiilor procurorului la judecata în primă instanță, având ca

rezultat *optimizarea* activității procurorului la judecata în primă instanță, care permite sporirea *eficienței* procesului penal.

Semnificația teoretică a tezei de doctorat este determinată de o abordare integrată a studiului problemelor de realizare a atribuțiilor procurorului la judecata în primă instanță; sistematizarea rezultatelor gândirii științifice, existente atât în Republica Moldova cât și în unele țări străine în sfera de cercetare a institutției de realizare a atribuțiilor procurorului la judecata în primă instanță; formularea și argumentarea concluziilor, care au fost rezultatul unui mare volum de cercetări atât teoretice, cât și practice surselor bibliografice.

Valoarea aplicativă a tezei de doctorat este importantă din mai multe perspective:

✓ este posibilă dezvoltarea în continuare a problematicii de realizare a atribuțiilor procurorului la judecata în primă instanță

✓ poate deveni obiectul procesului de creație legislativă și punerea în aplicare a activității organelor respective

✓ pot fi utilizate în predarea disciplinelor juridice la facultățile de drept a Universităților și colegiilor din Republica Moldova, ca, de exemplu, drept procesual penal, procuratură, sistemul organelor de drept și altele.

Rezultatele științifice obținute în urma cercetărilor științifice desfășurate au constat în:

1. Precizarea noțiunii de "Procuror": este persoana cu funcție de demnitate publică care exercită și susține, în numele statului, acuzarea de stat în fața instanței, totodată, el este dotat cu statut juridic de persoană cu funcție de demnitate publică și statut de acuzator de stat.

2. Concretizarea „Scopului” participării procurorului la judecata în primă instanță în procesul penal: este stabilirea circumstanțelor de fapt ale cauzei. Participând la judecata în primă instanță, procurorul exercită următoarele funcții: funcția acuzării și a susținerii acuzării, contribuie la realizarea funcției de apărare a drepturilor omului; funcția de stabilire circumstanțelor de fapt ale cauzei; lupta împotriva criminalității și funcția de educație juridică.

3. Formularea noțiunii "Acuzație": *afirmare argumentată privind infracțiunea săvârșită care, în condițiile prevăzute de legea procesual penală, este confirmată, înaintată, prezentată, modificată și susținută de către procuror.*

4. Argumentarea conceptului că susținerea învinuirii constituie un ansamblu de acte procesuale, tactice orientate spre argumentarea de către acuzatorul de stat a poziției de învinuire

5. Confirmarea postulatului: modificarea acuzării și renunțarea procurorului la învinuire în primă instanță sunt atribuțiile procurorului.

Totodată, se precizează că atribuția procurorului de modificare a acușării cumulează și dreptul, și obligația, în același timp, atribuția procurorului de a renunța la învinuire, este pentru el o obligație.

Implementarea și aprobarea rezultatelor cercetării. Unele dispoziții teoretice și practice ale tezei au fost prezentate de autor și au fost discutate la conferințe științifico-practice naționale și internaționale. În afară de aceasta, materialele științifice au fost utilizate în procesul educațional al Facultății Drept a Universității Slavone și a Universității de Studii Europene din Moldova.

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei de doctorat au fost publicate 10 articole științifice.

Volumul și structura lucrării. Teza de doctorat este constituită din: adnotări (în trei limbi), lista abrevierilor utilizate în teză, introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, anexe, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autorului. În ansamblu, lucrarea numără 196 pagini (165 pagini text de bază), iar în lista bibliografică sunt incluse 214 titluri.

Cuvinte-cheie: procuror, proces penal, atribuții, statut de drept, statut procesual, judecata în primă instanță, acușare, acușare de stat, susținerea acușării de stat, circumstanțele de fapt ale cauzei.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea descrie *actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele tezei, noutatea științifică a rezultatelor obținute, problema științifică importantă soluționată, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor și sumarul compartimentelor tezei.*

1 Analiza situației în domeniul atribuțiilor procurorului la examinarea în primă instanță a cauzelor penale cuprinde trei paragrafe, inclusiv concluziile capitolului.

1.1 Analiza lucrărilor publicate în RM.

O singură cercetare fundamentală și complexă este teza de doctorat *”Exercitarea acușării în instanța de fond: probleme și perspective”*, susținută de către Vizdoagă T. în anul 2002, în care sunt fundamentate unele aspecte problematice, cum *”Generalități privind acușarea și exercitarea ei în judecata de fond”*, *”Pregătirea și exercitarea acușării la judecata în prima instanță”*, *”Discursul acușatorului”*. O valoare deosebită a acestei lucrări prezintă faptul că, deși ea a fost bazată pe proiectul actualului C. pr. pen. RM, în teză deja au fost relevate acele probleme cu

care se va confrunta procurorul în practică, acestea fiind de actualitate și în prezent.

În această lucrare *Vizdoagă T.* cercetând problema noțiunii de ”acuzare”, propune următorul concept: ”*Acuzare – activitatea procesuală a organelor și persoanelor autorizate în scopul demascării vinovatului de săvârșirea infracțiunii și condamnarea lui*” [14, p. 147]. În plus, ea menționează, că acuzarea constituie descrierea în actele procesuale a acțiunii (inacțiunii) ilicite incriminate unei persoane concrete (acuzarea în sens material) și activitatea procesuală a organelor și persoanelor autorizate cu acest drept, orientată spre demascarea vinovatului de săvârșirea infracțiunii și condamnarea lui (acuzarea în sens procesual). Acuzarea în sens material cuprinde fabula, formularea juridică și încadrarea juridică [14, p. 147].

O altă lucrare de bază pe tema noastră este, fără îndoială, teza de doctorat „*Modificarea învinuirii în primă instanță*”, scrisă de autorul român *Maghearescu Delia*. Această teză a fost susținută în Republica Moldova în anul 2005 și este consacrată cercetării problemelor ce vizează modificarea învinuirii în prima instanță în sensul conținutului, al procedurii fiecăruia din cele trei moduri de realizare și al rezultatelor la care acestea conduc. În cele trei capitole ale tezei sunt analizate în mod consecutiv trăsăturile de bază și particularitățile caracteristice ale modificării învinuirii în primă instanță prevăzute de legislațiile procesuale penale din diferite țări, precum Republica Moldova, România, Franța etc.

În lucrarea colectivă sub conducerea dlui. *Dolea Ig.*, dedicată problemei de responsabilitate și imunitatea procurorilor, în care, absolut corect, autorii afirmă, că responsabilitatea penală a procurorului poate fi antrenată în primul rând pentru infracțiunile care țin de exercitarea atribuțiilor de serviciu a acestuia sau sunt legate de respectivele, altfel spus, cele incluse de legea penală la capitolul *Infracțiuni Contra Justiției*. Pe de altă parte, dat fiind specificul atribuțiilor cu care sunt investiți potrivit postului ocupat de acuzatorii de stat, aceștia sunt și subiecți ai infracțiunilor din sfera publică, reglementate de Capitolul XV CP RM, motiv pentru care și formele de manifestare a laturii obiective a componentelor de infracțiune din acest capitolul sunt distincte, atunci când subiectul faptei penal prejudiciabile este procurorul [4, p. 121-122].

Vorbind despre rolul procesual al procurorului în procesul penal, Roman D., *Vizdoaga T.*, *Cerbu A.* și alții indică faptul că procurorul - este o persoană responsabilă care, în limitele competenței lor, în numele statului, efectuează urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanța de judecată, îndeplinind funcția acuzatorului de stat [9, p. 129].

Despre importanța examinării în cadrul cercetării judecătorești în calitate de probe a diverselor documente și acte procesuale se menționează în una dintre cele mai profunde și temeinice lucrări privind dreptul procesual penal - în "Codul de procedura penală. Comentariu". În această lucrare, este remarcat că circumstanțe esențiale pentru soluționarea justă a cauzei se pot conține în actele procedurale ale urmăririi penale, cum ar fi procesele verbale privind reținerea, percheziția, ridicarea de obiecte și documente, cercetarea la fața locului, reconstituirea faptei și prezentare spre recunoaștere [3, p. 531]. De aceea acuzatorii, trebuie să dea dovadă de inițiativă ca, în scopul argumentării elementelor respective ale formulării acuzării, să fie date publicității într-un anumit moment al cercetării judecătorești (ibidem). Aceasta va da posibilitatea să facă declarațiile sale și să prezinte instanței unele opinii cu privire la confirmarea acuzării, așa încât să poată fi luate în considerație la darea sentinței [3, p. 531]. În acest caz, în opinia noastră, autorii pun accentul pe "inițiativă" acuzatorului, adică pe faptul că procurorul trebuie să fie extrem de activ în timpul cercetării judecătorești.

1.2 Analiza lucrărilor publicate în străinătate.

Funcția de bază a acuzatorului de stat este orientată spre a afla adevărul în cauză, precum și a asigura participanților în proces posibilitatea de a-și exercita drepturile, a aplica făptuitorului o pedeapsă echitabilă pentru infracțiunea săvârșită [22, p. 253].

A. A. Tușev remarcă asemenea funcții ale procurorului în instanța de judecată precum funcția de urmărire penală sub forma susținerii acuzării de stat, funcția aflării adevărului în cauză și funcția luptei împotriva criminalității [30, p. 202, 235, 252], iar L. A. Kurocikina evidențiază, pe lângă funcțiile nominalizate, funcția de apărare a drepturilor omului și a educației juridice [19, p. 26, 29-30].

Analiza categoriei de drept - statutului procesual, care, din punctul nostru de vedere, este conexă cu statutul de drept, a arătat următoarele.

A. V. Agabaeva ocupă poziția conform căreia asemenea noțiuni precum statutul procesual, statutul procesual-penal, statutul de drept-procesual și poziția procesuală pot fi apreciate ca identice [15]. Un punct de vedere similar exprimă în lucrările sale Ciubîkin A.V., [34, p. 60], Levicev D.A. [20, p.7], Kriucov V.F. [18, p.8]. Acești savanți apreciază statutul de drept și cel procesual a procurorului ca sinonime, adică nu fac nicio distincție între ele.

Colectivul de autori români sub conducerea *Udroiu Mihail* subliniază că procurorul exercită în cursul judecății un rol activ, în vederea aflării adevărului și a respectării dispozițiilor legale. În exercitarea rolului activ,

procurorul formulează cereri, pune concluzii motivate și ridică excepții [12, p. 951].

2 Conceptul de participare a procurorului în judecata în prima instanță este constituit din trei paragrafe.

2.1 Scopul și funcțiile procurorului

În dicționar juridic român este dată definiția scopului procesului penal – obiectivul urmărit prin procesul penal, care constă în constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală. Procesul penal trebuie să contribuie la apărarea ordinii de drept, la apărarea persoanei, a drepturilor și libertăților acesteia, la prevenirea infracțiunilor, precum și la educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor [11]. O opinie similară a fost exprimată de către Smirnov A.V. și Kalinovski K.B. [24, p. 11].

Nici acuzatorul, nici apărătorul nu pot descoperi adevărul juriului; ei pot vorbi doar despre probabilitate [23, p. 262].

În legătură cu aceasta, considerăm că scopul procesului penal nu ”poate consta în a afla adevărul obiectiv în fiecare cauză penală”. Având în vedere faptul că în ultimii ani savanții juriști au început să ”evite” termenul ”adevărul obiectiv”, motivând aceasta prin faptul că fiecare deține propriul adevăr, în opinia noastră, este rațional să se utilizeze termenului ”**circumstanțele de fapt ale cauzei**”, deci astfel de circumstanțe care corespund realității. Tot odată, considerăm că scopul procesului penal e necesar de apreciat ca stabilirea anume a circumstanțelor de fapt ale cauzei [26, p. 311].

Cercetarea viziunilor științifice care argumentează noțiunea de ”acuzatie” ne permite să constatăm că încă până nu de mult existau două așa-zise abordări tradiționale în ceea ce privește înțelegerea noțiunii de ”acuzatie: material - legală și procesuală. În opinia noastră, mai curând, își va consolida poziția în știință în calitate de concepție abordarea ”*bivalentă*”¹, adepții căreia consideră că ”acuzatie” nu poate fi examinată unilateral, numai din poziția material-juridică sau, după caz, numai din poziția procesuală, ci trebuie utilizate aceste două abordări într-o corelație reciprocă. Adepți ai acestei abordări bivalente, complexe, sunt asemenea savanți ca: Ulianov V. G., Lukojev H. M., Dupak N. N., Vizdoagă T., Arseni L., Mihailenco E., Vieru N. Susținem poziția acestor autori.

¹ *Notă.* În doctrină și în lege un astfel de termen ca „bivalent” în contextul obiectului cercetării nu se folosește, este o propunere a autorului și semnifică înțelegerea complexă a noțiunii de „acuzatie”, adică argumentarea acesteia de pe poziția material-juridică și procesuală.

Revenind la C. pr. pen. RM, trebuie să constatăm că actualul C. pr. pen. RM nu conține o definiție de ”acuzatie”. Pe baza aceluiași subiect sau exprimat deja cercetătorii autohtoni în lucrările lor [14, p. 147]. Cu toate acestea, termenul de acuzatie este utilizat de legiuitor nu o singură dată [32, p. 257].

În Ghidul privind art. 6 CEDO este indicat că noțiunea de ”acuzatie” trebuie să fie înțeleasă în sensul prevăzut de Convenție. Prin urmare, acesta poate fi definită ca ”o notificare oficială persoanei de către organul competent cu privire la faptul că acesta este suspectat de comiterea unei infracțiuni”. [21]. Practic o definiție identică putem să găsim în dicționarul român de drept penal și de procedură penală [13, p. 21].

În acest context, în speța Ziliberberg v. Moldova, în paragraful 31, se precizează că pentru ca art. 6 al Convenției să fie aplicat, este suficient ca contravenția respectivă să fie de natură ”penală” din punct de vedere a Convenției, sau ar trebui ca persoanei declarate vinovate de comiterea contravenției să-i fie aplicată o sancțiune care prin natura și gradul de severitate, să se refere la sfera ”penală” [35].

În art.51 CPP RM, se menționează că procurorul care participă în procesul penal exercită funcții de acuzator de stat, dar tot odată nu se precizează ce funcții anume. Considerăm, că răspunsul la această întrebare se conține tot în acest articol (în alin 4): ”În cursul judecării cauzei, procurorul reprezintă învinuirea în numele statului și prezintă în ședința de judecată probele acumulate de organul de urmărire penală”. Rezultă că anume această funcție legiuitorul a avut-o în vedere, deci *funcția susținerii acuzării* [25, p. 238]. Cu toate acestea, credem că această funcție, deși este principală și primordială în contextul problemei cercetate de noi, totuși nu este singura.

Acuzatorul de stat exercită la judecata în prima instanță astfel de funcții cum ar fi: funcția acuzării (în ședința preliminară și partea pregătitoare a ședinței de judecată) și susținerea acuzării (în cercetarea judecătorească și în faza de dezbateri); funcția de stabilire a circumstanțelor de fapt ale cauzei; funcția de apărare a drepturilor omului; funcția de educație juridică; funcția luptei cu criminalitatea.

2.2. Statutul procurorului la judecata în prima instanță

Cel mai răspândit punct de vedere în știință se prezintă acela în conformitate cu care în structura noțiunii statutului juridic intră următoarele elemente: 1. normele juridice care stabilesc acest statut; 2. statutul juridic ; 3. drepturile și obligațiile de bază; 4. interesele legitime; 5. cetățenia; 6. răspunderea juridică; 7. principiile juridice; 8. raporturile juridice de tip general [16].

Cu toate acestea, în doctrină există și alte opinii în ceea ce privește structura statutului juridic. De exemplu, cercetătorul ucrainean Stefanciuk M. afirmă că analiza juridică a Legii Ucrainei „Cu privire la procuratură” (2014) oferă temeuri pentru a evidenția următoarele elemente ale statutului juridic a procurorului instituite prin lege, și anume: atribuțiile (drepturile și obligațiile, atât cele generale, cât și cele legate nemijlocit de îndeplinirea funcțiilor ce le revin organelor procuraturii), răspunderea, garanțiile [28, p. 88].

Având în vedere specificul activității procurorului, în procesul penal, considerăm că drept elemente structurale ale statutului de drept a procurorului pot fi examinate: normele juridice care stabilesc acest statut, drepturile și obligațiile, garanțiile, drepturile instituite, răspunderea.

Un interes deosebit provoacă faptul că legiuitorul în ceea ce privește noțiunea de ”procuror” folosește nu o abordare de: persoană simplă, dar, persoana cu funcție de răspundere. Curtea Supremă de Justiție în Hotărârea nr. 12 din 24.12.2012 ”Cu privire la unele chestiuni ce vizează participarea procurorului la judecarea cauzei penale» explică că „**procurorul** – este persoană oficială numită în acesta funcție” [5], iar în Legea nouă ”Cu privire la Procuratură”, dar încă nu a intrat în vigoare se spune, că ”procurorul este persoana cu funcție de demnitate publică” [6].

În Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică [8], în anexă se stabilește lista funcțiilor de demnitate publică, în care toți procurorii ocupă o funcție de demnitate publică. În acest context, considerăm necesar de a concretiza că procurorul în procesul penal apare ca persoana cu funcție de demnitate publică.

În acest sens menționăm că, deoarece procurorul la diferite etape ale procesului penal exercită un rol diferit, în legătură cu aceasta, poziția lui procesuală la fazele respective de asemenea nu va fi una și aceeași. Cu toate acestea, la fiecare fază a procesului penal el se prezintă ca persoană cu funcție de demnitate publică. Prin urmare, procurorul are un statut juridic de persoană cu funcție de demnitate publică, și cu un statut *procesual* de participant în procesul penal. Conținutul noțiunii de statut procesual al procurorului cuprinde atribuțiile acestuia la diferite etape ale procesului penal.

3 Susținerea acuzării de către procuror în instanța de fond este structurat în cinci paragrafe

3.1 Participarea procurorului la ședința preliminară

Studiind rolul procurorului în ședința preliminară, vom menționa că procurorul, fiind obligat să asiste la ședința preliminară, cunoscând ce reprezintă ședința preliminară și ce chestiuni urmează a fi soluționate în mod obligatoriu, trebuie, fără îndoială, să fie pregătit, deoarece chiar în

ședința preliminară poate fi decisă soarta procesului penal în ansamblu. În acest sens, considerăm că procurorul este obligat să "trateze" această fază a procesului penal cu maximă responsabilitate [27, p. 195].

Considerăm că anume la această etapă procurorul dobândește statutul procesual de acuzator de stat. Activitatea sa în acest caz, are drept scop asigurarea susținerii acuzării de stat în instanța de judecată în cadrul procedurilor judiciare.

Cele mai importante direcții de activitate al acuzatorului de stat în ședința preliminară sunt: participarea procurorului la examinarea cererilor, demersurilor și recuzărilor declarate; la furnizarea listei probelor pentru examinare; participarea activă la examinarea soluțiilor de trimitere a cauzei conform competenței sau, după caz, încetarea, totală sau parțială a procesului penal și la soluționarea chestiunii cu privire la suspendarea procesului; fixarea termenului de judecată; aplicarea măsurilor preventive și de ocrotire.

3.2. Atribuțiile procurorului în partea pregătitoare.

Examinând participarea procurorului în partea pregătitoare a ședinței de judecată în prima instanță, împărtășim poziția lui *Covalenco E. и Vizdoagă T.*, conform căreia se consideră că în partea pregătitoare a ședinței de judecată sunt realizate o serie de activități cu caracter organizatoric de natură să asigure buna desfășurare a judecării cauzei. În esență, partea pregătitoare a ședinței de judecată contribuie la: examinarea cauzei de către judecători obiectivi, imparțiali și personal dezinteresați în rezultatul procesului; asigurarea prezenței în ședința de judecată și participarea activă a inculpatului, căruia să-i fie explicate, la necesitate, în termeni accesibili, drepturile și obligațiile și să i se creeze condiții în special pentru a-și realiza dreptul la apărare, inclusiv și de a fi asistat de un apărător; prezentarea în ședință a celorlalte părți, a martorilor și a altor persoane care contribuie la desfășurarea procesului penal; crearea condițiilor favorabile, ce ar asigura ca martorii să facă declarații veridice, iar experții să formuleze concluzii certe; formularea și soluționarea cererilor și demersurilor în vederea unei cercetări sub toate aspectele, complete și obiective a circumstanțelor care se referă la fapta și făptuitor. Activitățile procesuale, ce țin de etapa pregătitoare a ședinței, se referă la: 1) deschiderea ședinței de judecată și verificarea prezenței în instanță; 2) constatarea temeiului legal al participării în ședință a persoanelor prezente; 3) verificări privitoare la cunoașterea drepturilor participanților la proces; 4) asigurarea mijloacelor de probă necesare [2, p. 275].

Analiza materialelor de practică judiciară ne demonstrează că procurorul este mai activ în partea pregătitoare a ședinței de judecată decât în ședința preliminară. Astfel, numărul total de demersuri formulate de către procuror

constituie 33,33 % din toate cererile și demersurile formulate. Este de subliniat că procurorul a susținut cererile și demersurile formulate de către alți participanți doar 91,66 % de cazuri, și nu le-a susținut în 8,33 % de cazuri.

3.3 Susținerea de către procuror a acuzării de stat în cadrul cercetării judecătorești.

Activitatea procurorului în cadrul cercetării judecătorești se analizează de pe poziția participării active a acestuia la examinarea probelor părții acuzării (adică la dovedirea nemijlocită a vinovăției). În legătură cu aceasta, considerăm că susținerea învinuirii propriu-zise constituie nu numai un ansamblu de acte procesuale, ca să spunem așa, acte de procedură la care participă acuzatorul de stat, orientate către argumentarea poziției de acuzare, dar este și un ansamblu de metode și modalități care constituie în ansamblu tactica susținerii învinuirii. Considerăm că un act procesual (audierea, prezentarea anumitor documente etc.) exercitat de către procuror în limitele competenței sale la această fază a procesului de judecată nu este altceva decât o formă de realizare a tacticii de susținere a acuzării de stat.

În afară de aceasta, activitatea procurorului se analizează de pe poziția combaterii de către acesta a probelor părții apărării. În acest context, vom menționa că această combatere trebuie să fie una argumentată, adică nu trebuie să fie o simplă exprimare a dezacordului cu poziția părții apărării. Cunoașterea de către procuror a materialelor cauzei penale are, în situația respectivă, o însemnătate primordială. Deoarece această "cunoaștere" se extinde nu numai asupra bazei probatorii pe care se întemeiază învinuirea, ci și asupra argumentelor justificative invocate în ea, adică a probelor părții apărării. De aceea combaterea probelor trebuie să fie argumentată, adică să fie convingătoare pentru instanță. Prin urmare, atunci când combate poziția "oponentului", procurorul "își confirmă" justetea, astfel susținând învinuirea susținută de el. [25, p. 243].

3.4. Utilizarea de către procuror a dezbaterilor judiciare întru susținerea acuzării de stat în prima instanță

Despre necesitatea pregătirii pentru discursul judiciar se pronunță aproape toți cercetătorii care examinează această instituție. Astfel, de exemplu, Vizdoagă T. în teza de doctorat rezervă un subiect aparte consacrat anume problemei pregătirii pentru dezbaterile judiciare. Ea susține că, despre importanța pregătirii pentru a ține un discurs convingător s-a spus și s-a scris suficient, și e prea puțin posibil să se găsească procurori care n-ar înțelege simplul adevăr, că buna calitate a cuvântării judiciare este în legătură indisolubilă cu eforturile depuse pentru pregătirea ei [14, p. 117]. În calitate de caracteristici calitative ale discursului judiciar, vom

menționa unele din ele ca: argumentarea, concretețea, claritatea și precizia, cultura și competența.

Analizând opiniile cercetătorilor cu privire la conținutul și structura discursul, menționăm o anumită asemănare. De exemplu, Covalenco E. și Vizdoagă T., referindu-se la alți autori accentuează că conținutul și structura discursului procurorului sînt determinate de scopurile urmărite de acuzatorul de stat, de natura și acuitatea faptei penale, conținutul probelor administrate, personalitatea inculpatului, calitatea apărării, de locul examinării cauzei, componența auditoriului, precum și de calitățile individuale ale oratorului [1, p. 325].

4. Modificarea învinuirii și renunțarea procurorului la învinuire în instanța de judecată în prima instanță este constituit din trei paragrafe.

4.1 Temeiurile și ordinea procesuală de modificare a învinuirii de către procuror.

Când procurorul ajunge la concluzia că învinuirea inițială nu s-a confirmat în întregime sau parțial, în acest caz, el va fi obligat să declare parțială sau completă renunțarea la acuzație în conformitate cu alin. (5) art. 320 C. pr. pen. RM. Într-o astfel de situație nu este permis, ca procurorul ”în încercarea de a salva situația”, să modifice o acuzație în sensul atenuării, deoarece reîncadrarea juridică este posibilă în cazurile în care vinovăția inculpatului în fapta încriminată se presupune, iar renunțarea la învinuire e posibilă în cazurile în care vinovăția inculpatului în fapta încriminată, nici nu se presupune. Aici considerăm că este necesar să se clarifice faptul că folosind termenul ”se presupune”, cu respectarea principiului prezumției de nevinovăție, deoarece considerăm că procurorul este persoana care asigură punerea în aplicare a principiului prezumției de nevinovăție [33, p. 50].

Codul de procedură penală prevede trei modalități de modificare a acuzării în sensul agravării. Prima modalitate este prevăzută în alin. (1) art. 326 al C. pr. pen., celelalte două în alin. (2) al aceluiaș articol.

Reieșind din determinarea legislativă a temeiului primei modalități a modificării învinuirii în sensul agravării (prezența unor dovezi incontestabile din ansamblul probelor cercetate în instanța de judecată) procurorul, luând decizia de modificare a învinuirii în sensul agravării trebuie: în primul rând, să se asigure că într-adevăr, de fapt, a avut loc o infracțiune mai gravă decât fapta încriminată inculpatului anterior; în al doilea rând, să se pregătească procesual din timp pentru acest lucru, adică să întocmească o ordonanță motivată.

Cea de-a **doua modalitate** se referă la situația cînd, în cadrul judecării cauzei, se constată că inculpatul a săvîrșit o altă infracțiune sau că au apărut

circumstanțe noi care vor influența încadrarea juridică a învinuirii aduse lui. [10, p. 312].

Spre deosebire de această modalitate a **treia cale**, în conformitate cu legislația prevede cazul când în cadrul examinării dosarului în judecată, se constată că infracțiunea încriminată inculpatului a fost comisă în coparticipare cu altă persoană, care a fost scoasă neîntemeiat sau ilegal de sub urmărire penală.

Toate modalitățile de modificare a învinuirii în sensul agravării, se aseamănă în faptul că procurorul, indiferent de modul în care modifică acuzarea, este obligat să respecte o regulă în conformitate cu care inculpatul trebuie să fie informat cu privire la natura acuzațiilor, așa cum cer prevederile alin. (3) art. 6 CEDO.

4.2 Instituția renunțării procurorului la învinuire

Norma care reglementează renunțarea procurorului la învinuire, nu detaliază în care cazuri anumite, instanța de judecată pronunță o sentință de achitare, și în care sentința de încetare a procesului penal. De asemenea, nu se spune nimic despre conținutul ordonanței procurorului de renunțare la învinuire.

Analiza art. 390 C. pr. pen. RM ”Sentința de achitare” ne permite să menționăm următoarele. În primul rând, acest articol reglementează clar o *consecință* a adoptării sentinței: sentința de achitare duce la reabilitarea deplină a inculpatului. Dreptul la reabilitare, de asemenea, este consacrat și în alin. (3) art. 66 C. pr. pen. RM. În al doilea rând, din articol rezultă că, dacă în urma examinării cauzei în judecată acuzatorul de stat nu va reuși: *să dovedească*: existența faptei infracțiunii, pentru a dovedi vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii; *să combată* faptul că: fapta inculpatului nu întrunește elementele infracțiunii, fapta nu este prevăzută de legea penală, există una din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei (adică au fost constatate circumstanțele prevăzute de art. art. - 35-40¹ C pr. pen. RM), și ca rezultat procurorul va ajunge la convingerea că acuzarea înnaintată și susținută în judecată nu a găsit confirmare, procurorul este obligat, integral sau parțial, să renunțe la acuzare.

Analiza art. art. 391 și 332 C. pr. pen. RM permite să menționăm din punct de vedere ipotetic, că procurorul este obligat și poate să renunțe la învinuire, astfel încât, instanța să pronunțe sentința de încetare a procesului penal nu în baza tuturor temeiurilor indicate la art. 391 C. pr. pen. RM, reieșind din faptul că în alin. (5) art. 320 C. pr. pen. RM prevede ”.... dacă, în procesul judecării cauzei, ansamblul de probe cercetate în instanța de judecată nu confirmă învinuirea adusă iculpatului”, ci doar în baza celor prevăzute în pct. 3, pct. 7 alin. (1) și alin.(2) art. 391 C. pr. pen. RM.

Mulți cercetători acordă o atenție specială problemei consecințelor renunțării la învinuire pentru victimă.

În legătură cu aceasta, un șir de autori văd o soluție la această problemă în așa-numita acuzație "subsidiară". De exemplu, Jumakanova N.A. indică necesitatea de a completa C. pr. pen. cu un regulament, conform căruia în cazul dezacordului victimei cu renunțarea acuzatorului de stat la învinuire, instanța trebuie să-i ofere părții vătămate de a susține acuzarea de sine stătător. Și dacă partea vătămată e de acord cu acest fapt, instanța, în virtutea principiului contradictorialității și egalității părților, e obligată de a acorda părții vătămate un avocat-reprezentant, prin analogie cu numirea apărătorului învinuitului. Desemnînd pentru victimă un avocat-reprezentant, instanța este obligată de a acorda timp pentru a lua cunoștință de materialele cauzei penale [17, p. 10].

Având în vedere că C. pr. pen. RM reglementează egalitatea în drepturi a părților procesului penal, suntem de acord cu susținătorii acuzației "subsidiare". Dar, deoarece instituția de acuzație "subsidiară" și de asemenea, drepturile persoanei vătămate în procesul penal, în mod direct nu constituie scopul cercetării noastre, expunem doar punctul de vedere cu privire la posibilitatea de stabilire a unei astfel de instituții în C. pr. pen. RM.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Concluziile generale:

1. **Problema științifică importantă soluționată** rezidă în concretizarea institutului de participare a procurorului la judecata în prima instanță, având ca rezultat o legislație procesual-penală îmbunătățită, optimizarea activității procurorului în judecată de prima instanță, cu scopul eficientizării procesului penal.

2. Scopul participării procurorului la judecata în prima instanță constă în stabilirea circumstanțelor de fapt, care vizează adoptarea sentinței legale și juste. Scopul trebuie să conțină anumite caracteristici sau proprietăți: valoare socială; logic și legitim; îndeplinește cerințele unei părți în proces; este rezultatul punerii în aplicare a mecanismului procesului penal [26, p. 312].

3. Procurorul la judecata în prima instanță exercită următoarele funcții: funcția acuzării și a susținerii acuzării, funcția de apărare a drepturilor omului; funcția de stabilire circumstanțelor de fapt ale cauzei; lupta împotriva criminalității și funcția de educație juridică [31, p. 135].

4. Legislația procesual-penală nu conține noțiunea de "acuzație" [32, p. 257]. În teoria procesului penal, sunt formate trei teorii de bază ale

conceptului de "acuzatie": material-legală, procesuală și material-procesuală.

5. În doctrină nu există o singură abordare în ceea ce privește categoriile de "statut juridic" și "structura statutului juridic". Considerăm că statutul de juridic este starea de drept al subiectului în raporturile juridice. Structura statutului juridic constituie: norme juridice, care stabilesc acest statut, drepturi și obligații (atribuții), garanții de drepturi stabilite, responsabilități [25, p. 237].

6. Procurorul are acelaș statut juridic al persoanei cu funcție de demnitate publică, precum și alt statut, procesual în cadrul procedurii penale. Conținutul statutului procesual al procurorului cuprinde atribuțiile acestuia în diferite etape ale procesului penal [25, p. 237].

7. Rolul procurorului în ședința preliminară se reduce la urmărirea poziției proprii de acuzare, care solicită de la el, participare activă și responsabilă, orientată spre crearea unei platforme pentru a susține acuzarea de stat [46, p. 194].

8. Rolul procurorului în partea pregătitoare a ședinței de judecată se exprimă în crearea și asigurarea condițiilor pentru realizarea cu succes a susținerii acuzației în cadrul cercetării judecătorești și în cadrul dezbaterilor, care necesită, de asemenea, participare activă și responsabilă [25, p. 239].

9. În faza cercetării judecătorești, procurorul realizează funcția susținerii acuzării de stat [25, p. 245]. Susținerea învinuirii constituie un ansamblu de acte procesuale tactice orientate spre argumentarea de către acuzatorul de stat a poziției de învinuire. Domeniul principal de activitate a acuzatorului de stat este implicarea în cercetarea probelor prin activitatea nemijlocită și activă de probare a vinovăției inculpatului.

10. Participarea procurorului la dezbateri este un instrument final și decisiv pentru susținerea acuzării de stat. Replica este o posibilitate opțională, care oferă procurorului dreptul de a susține poziția de acuzator.

11. Modificarea acuzării de către procuror în instanța de judecată în prima instanță este o atribuție a procurorului, care generează pentru el dreptul de a depune în instanța judecătorească un demers și în acelaș timp obligația de a nu încălca dreptul inculpatului la apărare, care este un element al dreptului la un proces echitabil.

12. Legislația de procedura penală prevede patru tipuri de modificări a acuzării de către procuror la instanța de judecată în prima instanță, care pot fi deosebite în baza temeiurilor de inițiere și procedurii de aplicare: modificarea acuzării în sensul atenuării; modificarea acuzării în sensul agravării, dacă probele cercetate în ședința de judecată dovedesc incontestabil că inculpatul a săvârșit o infracțiune mai gravă decât cea

incriminată anterior; modificarea acuzații în sensul agravării, dacă în cadrul judecării cauzei, se constată că inculpatul a săvârșit o altă infracțiune sau că au apărut circumstanțe noi care vor influența la încadrarea juridică a învinuirii aduse lui; modificarea acuzații în sensul agravării, dacă în cadrul judecării cauzei, se constată că infracțiunea incriminată a fost comisă în coparticipare cu altă persoană care a fost scoasă neîntemeiat sau ilegal de sub urmărire penală.

13. Formă procesuală de modificare a acuzații, indiferent de temei și procedură trebuie să fie o ordonanță motivată. În caz că ordonanța nu este întemeiată poate, aceasta poate fi respinsă de către instanța de judecată.

14. Renunțarea procurorului la învinuire [29, p. 81], înscrisă în alin. (5) art. 320 C. pr. pen. RM este pentru procuror o obligație, prin urmare, este una dintre atribuțiile sale. Credem că este necesar ca procurorul să pună în aplicare această atribuție exclusiv la dezbateri.

15. Având în vedere faptul că renunțarea procurorului la învinuire atrage adoptarea de către instanța de judecată a unei sentințe de achitare sau de încetare a procesului penal, motivul pentru renunțarea procurorului la învinuire, stabilit în alin. (5) art. 320 C. pr. pen. RM, trebuie să fie privit în contextul normelor ce reglementează temeiul unei sentințe de achitare sau de încetare a procesului penal, în special art. art. 390, 391, 332 C. pr. pen. RM.

16. În opinia noastră, nu toate temeiurile din cele enumerate la art. art. 390, 391, 332 CPP RM ar putea fi un temei de renunțare la învinuire.

17. Norma legislativă de renunțare la învinuire corespunde scopului procesului penal, în sensul ca nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată. Cu toate acestea, nu sunt reglementate în prezent cazurile când victima nu este de acord cu renunțarea la învinuire declarată de către procurer. În opinia noastră, ipotetic, aceasta poate indica la încălcarea drepturilor părții vătămate, ca parte a procesului penal. Problema poate fi soluționată pe calea instituirii a ”acuzăției subsidiare”.

18. Cercetarea instituției de participare a procurorului în primă instanță, bazată, inclusiv, pe analiza materialelor practicii judiciare permite de a constata existența lacunelor legislației procesual-penale în domeniu cercetat.

Concluziile trasate au determinat necesitatea și posibilitatea de a propune următoarele recomandări:

De introdus modificări în actualul Cod de procedură penală, care vizează perfecționarea instituției de participare a procurorului la examinarea în prima instanță a cauzelor penale, exprimate în:

1. Completarea art. 6 C. pr. pen. RM ”Termeni și expresii utilizate în prezentul cod” cu pct. 3¹:

”acuzatie – este afirmare argumentată privind infracțiunea săvârșită care, în condițiile prevăzute de legea procesual penală, este confirmată, înaintată, prezentată, modificată și susținută de către procuror”.

2. **Modificarea art. 53 C. pr. pen. RM** ”Atribuțiile procurorului în instanța de judecată” prin combinarea parțială a punctelor întâi și doi din alineatul întâi:

”La examinarea cauzei penale în instanța de judecată procurorul are următoarele atribuții:

1) *Susține învinuirea în numele statului prin: prezentarea în ședința de judecată a probelor acuzării și participarea activă la cercetarea acestora, precum și a probelor prezentate de partea apărării; prezentarea de noi probe necesare pentru confirmarea acuzării;*

2) *Înaintează demersuri și își expune părerea asupra cererilor și demersurilor altor participanți”.*

3) **Modificarea pct. (4) alin. (1) art. 53 C. pr. pen. RM:** ”se adresează în instanța de judecată cu demers privind modificarea încadrării juridică a infracțiunii săvârșite de inculpat dacă la cercetarea judecătorească se confirmă că inculpatul a săvârșit o altă infracțiune decât cea incriminată lui inițial. Modificarea încadrării juridice se efectuează prin ordonanță motivată privind modificarea acuzării”.

3. **Modificarea alin. (5) art. 320 C. pr. pen. RM:**

(5) *Dacă, în procesul judecării cauzei, ansamblul de probe cercetate de instanța de judecată nu confirmă învinuirea adusă inculpatului, procurorul în debaterile judiciare este obligat să renunțe parțial sau integral la învinuire. Renunțarea procurorului la învinuire se face prin ordonanță motivată.*

(5¹) *Renunțarea procurorului la învinuire atrage adoptarea de către instanța de judecată a sentinței de achitare în baza temeiurilor prevăzute de art.390 al prezentului cod;*

(5²) *Renunțarea procurorului la învinuire atrage adoptarea de către instanța de judecată a sentinței de încetare a procesului penal în baza temeiurilor prevăzute în pct. 3, pct. 7 alin. (1) și alin. (2) art. 391 din prezentul cod.*

4. **Modificarea art. 321 alin. (5) CPP al RM:** ”Instanța, în cazul neprezentării nemotivate a inculpatului la judecarea cauzei, are dreptul să dispună la demersul procurorului aducerea silită a inculpatului, ținând cont de opinia părții apărării, să-i aplice o măsură preventivă sau să o înlocuiască cu o altă măsură care va asigura prezentarea lui în instanță, sau să dispună anunțarea inculpatului în cautare. Încheierea privind anunțarea inculpatului în căutare se execută de către organele de poliție”.

Cercetările științifice perspective în domeniul dat sunt:

- Aspectele procesual - tactice a activității de pregătire a acuzatorului de stat la susținerea acuzării de stat.
- Metodica și tactica de susținere a acuzării de stat la judecata în prima instanță;
- Instituția de renunțare la invinuire în contextul acuzării „subsidiare”.

BIBLIOGRAFIE

1. Covalenco E., Vizdoagă T. Dezbaterele judiciare. În: Manualul Judecătorului pentru cauze penale. 2013, p.323-334
2. Covalenco E., Vizdoagă T. Partea pregătitoare a ședinței de judecată. În: Manualul Judecătorului pentru cauze penale, 2013, p. 275-287
3. Dolea I. et. al. Codul de procedură penală, Comentariu, Ed.Cartier juridic, Chișinău, 2005. 768 p.
4. Dolea I., Zaharia V., Croitor E. et al. Regulile și practicile ce reglementează răspunderea și imunitatea generală a procurorilor (planul de acțiuni a SRSJ 2.2.10). Cartea juridică. Chișinău, 2013. 138 p.
5. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 12 din 24.12.2012 ”Cu privire la unele chestiuni ce vizează participarea procurorului la judecarea cauzei penale”. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2013, nr. 6, p. 20.
6. Legea Republicii Moldova ”Cu privire la Procurtură”. Nr. 3 din 25.02.2016. B: Monitorul Oficial nr. 69-77 din 25.03.2016
7. Legea Republicii Moldova ”Privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011–2016” № 231 din 25.11. 2011. În: Monitorul Oficial nr. № 1-6/6 din 06.01.2012
8. Legea Republicii Moldova ”Cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică”. Nr. 199 din 16.07.2010. În: Monitorul Oficial nr194-196 din 05.10.2010.
9. Roman D., Vizdoagă T., Cerbu A. et. al. Organizarea și activitatea organelor de ocrotire a normelor de drept în Republica Moldova. Ed. CARTDIDACT. Chișinău, 2004. 220 p.
10. Serbinov I., Vizdoagă T. Modificarea acuzării în ședința de judecată. În: Manualul Judecătorului pentru cauze penale. Asociația judecătorilor din Moldova. Chișinău, 2013, p. 308-315.
11. Scopul procesului penal. Dicționar Juridic online. <http://www.dictionarjuridiconline.ro/juridic/scopul-procesului-penal.html> (vizitat 16.05.2016)
12. Udroiu M., Andone Bontaș A., Bodoroncea G. et. al. Codul de procedură penală. Comentariu pe articole. Vol. 1 și Vol. 2. București: Editura C. H. Beck, 2015. 1691 p.
13. Udroiu Mihail. Dicționar de drept penal și de procedura penală. București: Editura C. H. Beck, 2009. 437 p.
14. Vizdoagă T. Exercițarea acuzării în instanța de fond: probleme și perspective. Teza de doctor în drept. Chișinău. 2002. 168 p.
15. Агабаева А.В. Процессуально-правовой статус прокурора в суде с участием присяжных заседателей. Автореф. дисс. к. ю.н.

Москва, 2015. <http://www.agprf.org/aspirant/2015/aref/agabaeva/agabaeva.pdf> (vizitat 20.10.2015 г.)

16. Административное право. Учебник. <http://center-yf.ru/data/Yuristu/Administrativno-pravovoi-status.php> (vizitat 31.03.2016)

17. Жумаканова Н.А. Отказ прокурора от обвинения: вопросы теории и практики. Автореф. на соиск. степени к.ю.н. Екатеринбург, 2014. 28 р.

18. Крюков В. Ф. Правовой статус прокурора в уголовном преследовании (досудебное и судебное производство). Автореф. дисс. д. ю.н. Москва, 2012. 51 р.

19. Курочкина Л.А. Обеспечение прокурором прав участников судебного разбирательства уголовных дел. Москва: Юрлитинформ, 2004. 156 р.

20. Левичев Д.А. Правовой статус и полномочия прокурора в российском законодательстве: развитие вектора правовой политики. În: Вопросы экономики и права. 2014. № 6. р. 7-10.

21. Руководство по ст. 6 Конвенции. Право на справедливое судебное разбирательство (уголовно-правовой аспект). Совет Европы. Европейский суд по правам человека. 2014. 72 с. www.echr.coe.int (vizitat 15.06.2016)

22. Саушкина И.В. Функции государственного обвинения при рассмотрении судом уголовного дела в особом порядке. În: Вестник Омского университета. Серия «Право», 2008, №1 (14), р. 252-254

23. Сергеич П. И. Искусство речи на суде. М.: Издательство Юрайт, 2016. 395 с. <https://biblio-online.ru/viewer/B1C185D1-BA36-4AF3-855D-6D1A415C7C93#page/8> (vizitat 13.12.2016)

24. Смирнов А.В., Калиновский К.Б., Уголовный процесс. СПб.: Питер, 2009. 304 р.

25. Стадницы Л.М. Законодательные основы поддержания прокурором государственного обвинения в ходе судебного расследования на основе УПК Республики Молдова. În: Вестник Северо-Кавказского гуманитарного института, №1, 2015, р. 237-245

26. Стадницы Л.М. Проблема определения цели участия прокурора в суде первой инстанции в современном уголовном судопроизводстве Республики Молдова. În: Вестник Северо-Кавказского гуманитарного института. Ежеквартальный научно-практический журнал. 2016, № 1 (17), р. 309-315

27. Стадницы Л. М. Роль прокурора в предварительном заседании суда первой инстанции в уголовном судопроизводстве Республики Молдова. În: Правовые реформы в Молдове, Украине и Грузии в контексте евроинтеграционных процессов. Материалы

международной научно-практической конференции. 2014, Кишинев, р. 194-197

28. Стефанчук М. «Правовой статус прокуратуры» VS «Правовой статус прокурора»: соотношение понятий в контексте реализации функции представительства интересов гражданина или государства в суде. În: *Legea și viața*. Septembrie 2015. p. 86-89

29. Тудор Осояну, Лилия Федосьева. Проблемы законодательного закрепления института отказа от обвинения в УПК РМ. In: *Materialele Conferinței științifico-practice «Procuratura Republicii Moldova la 20 de ani. Rolul și locul Procuraturii într-un stat de drept» Chișinău, 27 ianuarie 2012*. Ch.: S.n. (Tipogr. «Elena – V.I.»). p. 81-90

30. Тушев А.А. Прокурор в уголовном процессе Российской Федерации. Науч. ред. И.Ф.Демидов. Санкт Петербург: Юридический центр Пресс, 2005. 325 p.

31. Федосьева Л.М. Задачи и функции прокурора при рассмотрении уголовных дел в суде первой инстанции: проблемы теории и практики. În: *Edificarea statului de drept si punerea in valoare a patrimoniului cultural si istoric al Moldovei in contextul integrarii europene. Materialele conferinței științifice internaționale anuale a doctoranzilor si a tinerilor cercetatori*. Vol. II. Drept National, Ed. a V-a, 31 martie 2011, Chișinău, 2011. p.129-141

32. Федосьева Л.М. Правовая природа государственного обвинения в суде первой инстанции. În: *Вестник Славянского университета*. 15-ЛЕТИЮ Славянского университета посвящается. Вып. 20: Право. Кишинев, Славянский ун-т, 2012, p. 256-266

33. Федосьева Л.М. Принцип презумпции невиновности: теория и практика его реализации в уголовном судопроизводстве Республики Молдова. În: *Закон и жизнь*. 2012, №5. p. 45-51

34. Чубыкин А.В. Процессуальный статус прокурора в стадии возбуждения уголовного дела. Татьяна. Дисс. к. ю.н. Москва, 2014. 202 p.

35. Case of Ziliberg v. Moldova
[http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-68119"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (vizitat 05.12.2016)

АННОТАЦИЯ

Стадницки Лилия «Полномочия прокурора при рассмотрении уголовных дел в суде первой инстанции».

Диссертация на соискание ученой степени доктора права по специальности 554.03 Уголовный процесс. Кишинэу, 2016

Структура. Работа состоит из: аннотации (на трех языках), списка сокращений, введения, четырех глав, общих выводов и рекомендаций, библиографии, приложений, декларации об ответственности. CV автора. В целом работа включает 196 страниц (165 страниц основного текста), а в список литературы включено 214 наименований. Результаты исследования опубликованы в 10 научных работах.

Ключевые слова: прокурор, уголовное судопроизводство, полномочия, правовой статус, процессуальный статус, суд первой инстанции, обвинение, государственное обвинение, поддержание государственного обвинения, фактические обстоятельства дела.

Область исследования – уголовный процесс.

Целью исследования является комплексный научный анализ теоретических концепций, юриспруденции и уголовно процессуальных норм, относительно реализации полномочий прокурора при рассмотрении уголовных дел в суде первой инстанции для определения их эффективности и целесообразности совершенствования.

Задачи исследования: анализ ситуации в области исследования полномочий прокурора при рассмотрении уголовных дел в суде первой инстанции; изучить концепции понятия «обвинение», установить цель и функции прокурора; выяснить сущность процессуального статуса прокурора в уголовном судопроизводстве; обосновать роль прокурора в предварительном заседании; исследовать полномочия прокурора в подготовительной части суда первой инстанции; проанализировать поддержание прокурором государственного обвинения в ходе судебного расследования; рассмотреть судебные прения в контексте участия государственного обвинителя в них; проанализировать основания и порядок изменения обвинения в судебном заседании; исследовать институт отказа прокурора от обвинения; разработать научно-обоснованные рекомендации по совершенствованию действующего законодательства в области регулирования института участия прокурора в суде первой инстанции.

Научная новизна и оригинальность обусловлены тем, что настоящая диссертация представляет собой фундаментальное исследование института участия прокурора в суде первой инстанции. Кроме того, в работе исследованы некоторые дискуссионные вопросы, связанные с проблемами реализации полномочий прокурора в суде первой инстанции, по которым высказана собственная позиция, в том числе: авторская в отношении цели и функций прокурора в суде первой инстанции; формулируется понятие «обвинение»; аргументируется соотношения правового и процессуального статусов прокурора в суде первой инстанции на основе обобщения и анализа существующих теоретических и научных подходов; разрабатываются предложения по совершенствованию действующего УПК РМ, регулирующем деятельность прокурора по поддержанию государственного обвинения в судебном заседании.

Важнейшая научная проблема, получившая разрешение в рамках данного диссертационного исследования состоит в концептуализации института полномочий прокурора в суде первой инстанции, в результате чего оптимизируется деятельность прокурора в суде первой инстанции, что позволяет повысить эффективность уголовного судопроизводства.

Научно-теоретическое значение заключается в комплексном исследовании проблем реализации полномочий прокурора в суде первой инстанции, выраженное в: систематизации результатов научной мысли, существующей как в Республике Молдова, так и в ряде зарубежных государств в сфере исследования института реализации полномочий прокурора в суде первой инстанции; концептуализации и аргументировании выводов, явившихся результатом исследования большого объема как теоретических, так и практических литературных источников.

Научно-практическое значение. Теоретические положения и выводы, полученные в результате исследования могут быть: использованы в дальнейшей теоретической разработке проблемы реализации полномочий прокурора в суде первой инстанции; стать предметом правотворческой и правоприменительной деятельности соответствующих органов; использованы в преподавании различных дисциплин юридических факультетов Вузов и колледжей, как, например, уголовный процесс, прокуратура, и другие смежные с ними дисциплины.

Имплементация научных результатов. Отдельные теоретические и практические положения диссертации были представлены автором и обсужданы на национальных и международных научно-практических конференциях. Кроме того, научные материалы были применены в образовательном процессе на Юридическом факультете Славянского университета и Европейского Университета Молдовы.

ADNOTARE

Stadnițki Lilia “Atribuțiile procurorului la examinarea în prima instanță a cauzelor penale”

Teză pentru obținerea gradului științific de doctor în drept
Specialitatea: 554.03 – Drept procesual penal, Chisinau, 2016

Structura tezei. Teza de doctorat este constituită din: adnotări (în trei limbi), lista abrevierilor utilizate în teză, introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, anexe, declarație privind asumarea răspunderii, CV-ul autorului. În ansamblu, lucrarea numără 196 pagini (165 pagini text de bază), iar în lista bibliografică sunt incluse 214 titluri. Rezultatele cercetării sunt publicate în 10 articole științifice.

Cuvinte-cheie: procuror, proces penal, atribuții, statutul de drept, statut procesual, judecata în prima instanță, acuzare, acuzare de stat, susținerea acuzărei de stat, circumstanțele de fapt ale cauzei.

Domeniul de studiu: drept procesual penal.

Scopul cercetării constă în analiza științifică complexă a concepțiilor doctrinare și a jurisprudenței, precum și a normelor procesual - penale privind realizarea atribuțiilor procurorului la examinarea în primă instanță a cauzelor penale pentru a evalua eficiența și a constata oportunitatea de perfecționare a acestora.

Obiectivele: analiza situației în domeniul cercetării atribuțiilor procurorului la examinarea în prima instanță a cauzelor penale; studierea conceptelor cu referire la ”acuzatie”; identificarea și analiza scopului și funcțiilor procurorului; elucidarea esenței statutului de juridic al procurorului în procesul penal; conturarea rolului procurorului în ședința preliminară; cercetarea atribuțiilor procurorului în partea pregătitoare a ședinței în prima instanță; analiza susținerii de către procuror a acuzării de stat în procesul cercetării judecătorești; examinarea dezbaterilor judiciare în contextul participării acuzatorului de stat; detalizarea temeiurilor și modalităților de modificare a învinuirii în ședința de judecată; realizarea analizei complexe a instituției de renunțare la învinuire; elaborarea propunerilor științifico-întemeiate privind perfecționarea legislației în vigoare în domeniul reglementării participării procurorului la judecata în primă instanță.

Noutatea și originalitatea științifică se datorează faptului că teza reprezintă o cercetare fundamentală de pionerat în RM a instituției de participare a procurorului la judecata în primă instanță. În lucrare sunt abordate unele dintre cele mai controversate aspecte legate de problemele realizării atribuțiilor procurorului la examinarea în fond a cauzelor penale, prin care a invocat opinia proprie, inclusiv: poziția autorului în ceea ce privește scopul și funcțiile procurorului la judecata în prima instanță; se formulează noțiunea de ”acuzatie”; se argumentează corelația statutului procesual și statutului juridic al procurorului la judecata în primă instanță pe baza de sinteză și analiză a teoriilor și a abordărilor științifice existente; au fost elaborate propuneri privind perfecționarea CPP RM, ce reglementează activitatea procurorului la susținerea acuzărei de stat în ședința de judecată.

Problema științifică importantă soluționată constă în conceptualizarea instituției atribuțiilor procurorului la judecata în prima instanță, având ca rezultat optimizarea activității procurorului la judecata în prima instanță, care permite sporirea eficienței procesului penal.

Semnificația teoretică a lucrării este determinată de o abordare integrată a studiului problemelor de realizare a atribuțiilor procurorului la judecata în prima instanță; sistematizarea rezultatelor gândirii științifice, existente atât în Republica Moldova cât și în unele țări străine în sfera de cercetare a institutului de realizare a atribuțiilor procurorului la judecata în primă instanță; argumentarea concluziilor, care au fost rezultatul unui mare volum de cercetări atât teoretice, cât și practice. *Valoarea aplicativă* a lucrării este determinată de posibilitatea dezvoltării în continuare a problematicii de realizare a atribuțiilor procurorului la judecata în primă instanță. Concluziile obținute în studiu pot servi suport în procesul de creație legislativă, precum și la punerea în aplicare a activității organelor procuraturii; pot fi utilizate în predarea disciplinelor juridice de la facultățile de drept la Universități și colegii, ca, de exemplu, drept procesual penal, procuratura, sistemul organelor de drept.

Implementarea rezultatelor științifice. Unele dispoziții teoretice și practice a tezei au fost prezentate de autor și au fost discutate la conferințe științifico-practice naționale și internaționale. Rezultatele cercetării au fost reflectate în 10 articolele publicate. În afară de aceasta materialele științifice au fost utilizate în procesul educațional al Facultății Drept a Universității Slavone și a Universității de Studii Europene din Moldova.

ANNOTATION

Stadnitki Lilia **“Powers of the Prosecutor in Criminal Cases in the Court of First Instance”**.

Thesis for the degree of Doctor of Law on the speciality 554.03.

Criminal Procedure. Chisinau, 2016

Structure. This research consists of the following structural elements: the summary (in three languages), the list of abbreviations, introduction, four chapters, the conclusion in the form of general recapitulations and recommendations, bibliography and appendices. The total volume of the scientific research is 165 pages. The results have been published in 10 scientific papers.

Key words: attorney, criminal procedure, powers, legal status, procedural status, court of first instance, the prosecution, official prosecution, maintenance of public prosecution, factual circumstances.

Field of research - the criminal proceedings.

The goal of the research is to comprehensive scientific analysis of the theoretical concepts, law, and criminal procedural rules, regarding realization of powers of the Prosecutor in criminal cases in the court of first instance to determine their effectiveness and feasibility improvement.

The objectives: to analyze the scientific concepts on the participation of the prosecutor in the court of first instance created in the Republic of Moldova and abroad within the studied literature, which have become the subject of scientific researches; to set a goal and functions of the prosecutor in considering criminal cases in the court of first instance; to define the concept and to find out the essence of the legal status of the prosecutor in criminal proceedings; to examine the concepts of the "charge" definition to justify the role of the prosecutor in the preliminary court hearing and in the preparatory part of the court of first instance; to consider judicial debates in the context of the public prosecutor's participation in them; to analyze the grounds and procedure for changing the charges in the court; to analyze maintaining of the official prosecution by the prosecutor in the course of judicial proceeding; to explore the institute of dropping a charge by the prosecutor; to develop scientifically-based recommendations for improvement of the current legislation regulating the institute of prosecutor's participation in the court of first instance;

Scientific novelty and originality are the subject to the fact that the thesis is the fundamental research of the institute of the public prosecutor's participation in the court of first instance. In addition, it is determined by the fact that we have studied some of the controversial issues related to the problems of implementing powers of the prosecutor in the court of first instance and the position of the author has been expressed, including the following: the author's position in relation to the goal and functions of the prosecutor in the court of first instance; the concept of "charge" has been formulated; the co-relation of legal and procedural statuses of the prosecutor in the court of first instance on the basis of compilation and analysis of existing theoretical and scientific approaches have been argued; certain proposals to improve the current Code of Criminal Procedure of the Republic of Moldova regulating the activities of the public prosecutor on maintenance of public prosecution in the court have been developed.

The scientific relevant problem solved is in *conceptualization* of prosecutor's participation in the court of first instance; the result is *the optimization* of the prosecutor's activity in the court of first instance on the basis of the improved legislation on criminal procedure in order to increase the *efficiency* of criminal procedure.

The theoretical value is determined by the author's integrated approach to the research of the problems of implementation of the prosecutor's powers in the court of first instance; systematization of the results of scientific thought existing both in the Republic of Moldova and in some foreign countries in the field of the institute of realization of the prosecutor's powers in the court of first instance; conceptualization and validity of conclusions that are the results of a great volume of both theoretical and practical sources.

The practical significance is determined by the ability to use the problem of implementation of the prosecutor's powers in the court of first instance in further theoretical development; findings of the research can become the subject of law-making and law-enforcement activities of the applicable authority as well as they can be used in the teaching of the various disciplines of law faculties at universities and colleges, such as the criminal proceedings, the prosecutor's office and other related disciplines.

Implementation of the scientific results. Several theoretical and practical points of the thesis were presented by the author and discussed at national and international scientific conferences. In addition, research materials have been introduced into the educational process in the preparation of law students of the Slavonic University and the European University of Moldova.

STADNIŢKI Lilia

**ATRIBUŢIILE PROCURORULUI LA
EXAMINAREA ÎN PRIMA INSTANŢĂ A
CAUZELOR PENALE**

Specialitatea științifică: 554.03 – Drept procesual penal

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprob spre tipar: data	Formatul hîrtiei 60x80 1/16
Hîrtie offset. Tipar offset.	Tirajul 40 ex.
Coli de tipar.: 1,8	Comanda nr. 72

Tipografie „DINALIS”
Chișinău, str. Bogdan Voievod 8/1, tel. 022-92-66-85